

Učešće Srba u političkoj sceni Kosova

Uvod

Savet za inkluzivno upravljanje (CIG) organizovao je 24. juna 2014. godine u Beogradu okrugli sto na kojem su učestvovali predstavnici stranaka kosovskih Srba, srpskih parlamentarnih partija, predstavnici Vlade Srbije, kao i nekoliko srpskih analitičara. Cilj okruglog stola je bila debata o ulozi novoizabranih pojedinaca koji predstavljaju kosovske Srbe u centralnim institucijama Kosova, kao i načinima na koji oni mogu da pomognu prevazilaženju prepreka na lokalnom nivou, a pre svega na severu.

Ovaj okrugli sto je deo projekta posvećenog normalizaciji odnosa Beograda i Prištine i integraciji severa Kosova, koji je podržan od strane Saveznog ministarstva spoljnih poslova Švajcarske.

Srbi na severu Kosova su učestvovali na parlamentarnim izborima na Kosovu, po prvi put od kada je Kosovo proglasilo nezavisnost 2008. godine. Prema postojećem zakonskom okviru, kosovskim Srbima je zagarantovano deset mesta u parlamentu i imaju pravo da vode dva ministarstva, ukoliko je Vlada Kosova sačinjena od dvanaest i više ministarstava. Poslednja Vlada je imala devetnaest resora. Ako je broj ministarstva manji od dvanaest, kosovski Srbi imaju pravo na jednu ministarsku poziciju. Građanska inicijativa „Srpska“ je osvojila devet od deset garantovanih mesta u junjskim izborima. U okviru ove izborne liste bili su uključeni i neki od članova Samostalne liberalne stranke, koja je bila deo Vlade Kosova u prethodnom mandatu, i vodila jetri ministarstva. Preostali poslanički mandat dobila je Progresivna demokratska stranka.

Građanska inicijativa „Srpska“, ima podršku Vlade Srbije i očekuje se da će delovati u tesnoj saradnji sa Beogradom. Neki vide ovu podršku kao doprinos unapređenju interesa kosovskih Srba. Međutim, nekoliko učesnika je navelo da se plaše da će Beograd ohrabriti nove poslanike da deluju pre svega u skladu sa državnim interesima Srbije, odnosno da „potkopavaju institucije Kosova i prkose“, a tek sporedno da se bave pitanjima od značaja za kosovske Srbe. Osim toga, oni su zabrinuti da će „stalni sukobi u institucijama povećati ukupne tenzije između Srba i Albanaca, skrećući pažnju za pravih problema i dovesti do toga da Srbi izgledaju kao siledžije.“ Partije kosovskih Albanaca gledaju na listu „Srpsku“ sa sumnjom i mnogi je nazivaju „trojanskim konjem“. U tom smislu, većina govornika je rekla da „bitku“ oko nacionalnih pitanja treba voditi u Beogradu, dok politički predstavnici kosovskih Srba treba da se bavi isključivo pitanjima srpske zajednice na Kosovu.

Lista „Srpska“ –Saradnja ili prkos

Cilj koji Beograd stalno ističe kao ključni je jačanje srpske zajednice na Kosovu, i Briselski dijalog se vodio uglavnom o interesima kosovskih Srba, rekao je jedan od učesnika. Beograd će nastaviti dijalog sa Prištinom o pitanjima telekomunikacija, energije i pravosuđa na severu sa osnovnim ciljem poboljšanja života Srba na Kosovu, naveo je učesnik upoznat sa politikom Beograda prema Kosovu. On je potvrdio da Beograd neće smanjivati svoju političku i finansijsku podršku za kosovske Srbe. Što se tiče nedavnih incidenata nakon izgradnje parka na mostu u Mitrovici, učesnik je optužio Prištinu i međunarodnu zajednicu za preuveličavanje problema. „Nije razumljivo zašto Vašington i Brisel govore o parku kao o glavnom problemu na Kosovu.” On je rekao da će lista „Srpska” deluje jedinstveno u kosovskim institucijama i da će napraviti spisak ciljeva koje želi da postigne tokom svog mandata. On je sugerisao da će lista verovatno imati tvrdi stav nego prethodne srpske poslaničke grupe u kosovskim institucijama.

Kontrola liste „Srpska“ od strane Beograda viđena je od strane jednog broja učesnika sa Kosova kao korak unazad u procesu demokratizacije unutar srpske zajednice na Kosovu. Kosovski Srbi su formirali nekoliko političkih stranaka samostalno, razvijali su kapacitete za demokratsko vođenje kampanje, te su učestvovali u konkurentnom izbornom procesu, mada na odvojenim listama, i uspeh su da izgrade efikasnu saradnju u parlamentu. Nakon svega ovoga, lista „Srpska“ je u nekoliko nedelja podrila ceo napredak postignut poslednjih godina, rekao je učesnik blizak političkim strankama kosovskih Srba.

Glavna primedba bila je lista „Srpska“ u stvari postala produžena ruka Pokreta socijalista, male stranke na čelu sa ministrom u srpskoj vladi Aleksandrom Vulinom, pošto pet od devet novoizabranih poslanika dolaze iz njegove stranke. Što se tiče glasanja na severu Kosova, neki učesnici su rekli da je to bila potpuna prevara. „Birači su glasali za one koje je Beograd je odlučio da budu izabrani. U suštini ovi ljudi nisu izabrani; oni su imenovani.“ Isti učesnik je dodao je da je „ glasanje izbeglica u Srbiji bilo katastrofalno: jedna osoba je popunila preko deset hiljada glasačkih listića sa istom olovkom, dajući glasove za samo pet ljudi, od kojih su svi članovi Vulinove stranke.“

Neki učesnici su rekli da jedinstvena lista može biti poželjna u trenutnom kontekstu, ali su se žalili na pristup Beograda koji se zasnivao na „apsolutnom upravljanju svim aspektima kampanje“ uključujući i sastavljanje liste bez razmatranja bilo kakvih „demokratskih kriterijuma.“ „Dobro je imati pod ovim okolnostima zajedničku listu, ali moramo da definišemo šta koji su to ciljevi koji nas okupljaju i da li ljudi na listi mogu da doprinesu tim ciljevima. Etnička lista više nije dovoljna da se poboljša život srpske zajednice. „U tom smislu potrebni su profesionalci“, dodao je isti učesnik. On je dodao da nema garancija da će deset izabranih poslanika kosovskih Srba držati zajedničkih ciljeva, te da će biti u stanju da postignu mnogo, s obzirom da većini njih nedostaje iskustvo u politici uopšte, a posebno u odnosima sa kosovskim institucijama. Osim toga, ovu grupa ljudi ne povezuje ništa drugo osim nacionalnosti. Oni nemaju zajedničke ciljeve niti zajedničku strategiju za njihovo postizanje. Kao takva, lista „Srpska“ ne

predstavlja autentičnu političku snagu, što je bio cilj mnogih kosovskih Srba tokom godina.

Nekoliko učesnika sa Kosova je predložilo zvaničnicima u Beogradu da ne koriste ovu usku grupu ljudi za svoje uske interese. „Nemojte ih gurati u sukob sa kosovskim Albancima; ohrabrite ih da uspostave saradnju i deluju kao politička sila u cilju razrešenja mnogobrojnih nagomilanih problema tokom godina.“ Učesnici su tvrdili da je ta saradnja bolja opcija, pošto kosovski Albanci imaju apsolutnu većinu i mogu da usvoje sve zakone bez kosovskih Srba, sem promene Ustava. Kosovski Srbi koji su poslanici u skupštini i kao i oni koji će voditi dva ministarstva, treba da insistiraju na punoj primeni dela Ahtisarijevog paketa zakona koji je relevantan za srpsku zajednicu na Kosovu. Jedan od učesnika je naveo da kosovski Albanci nisu bili baš voljni da primenjuju ove zakone i „da su bili srećni kada su kosovski Srbi odbili plan i bavili nacionalnom politikom umesto praktičnim politikama.“ Čak i kada su interesi kosovskih Srba inkorporirani u zakonodavstvo, oni su retko u potpunosti implementirani, što je delimično izazvano nedovoljnim političkim angažmanom kosovskih Srba. Stoga, srpskoj zajednici treba takvo političko vođstvo koje će biti fokusirano na praktične politike umesto na nacionalna pitanja.

Beograd treba da se uzdrži od akcija koje privlače pažnju, ali ne rešavaju probleme sa kojima se suočavaju Srbi. U stvari, oni jednostavno odvrćaju pažnju sa pravih problema, tvrdilo je nekoliko učesnika. Jedna takva akcija bila je izgradnja parka na mostu u Mitrovici. „Park podseća na dečju igru. Parkovi na mostovima nemaju smisla i ne postoje nigde u svetu. Ova igra ne koristi nikom, čak ni autorima ove detinjarije“, rekao je učesnik. On je rekao da su kreatori „parka“ takođe odgovorni i za glasanje srpskih izbeglica u njihovu korist, tako da „njihovi prijatelji uđu u skupštinu Kosova.“ On je takođe kritikovao međunarodnu zajednicu što je dozvolila da takva masovna prevara desi „u ime integracije.“ Drugi učesnik je rekao da, s jedne strane, imamo najdemokratskiju moguću zastupljenost Albanaca u kosovskoj skupštini, a s druge strane najmanje demokratsku zastupljenost Srba.

Drugi govornik je rekao da je poruka Beograda kontradiktorna: od kosovskih Srba je traženo da učestvuju na kosovskim izborima sa kosovskim simbolima, ali sada traži od izabраниh kosovskih Srba da odbiju da uspostave opštine zbog kosovskih simbola. „Mi smo zbunjeni; mi ne znamo šta da očekujemo od Beograda. Već duže vreme ne postoji konzistentna politika koja dolazi odatle.“ Jedan od učesnika je naveo da političari stalno stvaraju geta umesto unapređenja integracije. Važno je da se uspostavi Zajednica opština sa većinskim srpskim stanovništvom na Kosovu. Političari moraju da budu realistični. To neće biti paralelna vlast na Kosovu, niti paralelni nivo vlasti. Međutim, kosovski Srbi i dalje mogu dobiti nešto konkretno, što će zavisiti od kosovskih Srba koji će ući u Vladu. Realistično je očekivati određeni stepen autonomije za Zajednicu.

Suština problema na severu je da Briselski sporazum nije sproveden na terenu, rekao je jedan od učesnika. Drugi učesnik je istakao da još nije podnet izveštaj Skupštini Srbije o sprovođenju Briselskog sporazuma, i predložio da bi Vlada trebala da ga pripremi.

Učesnik koji je bio na listi „Srpska“ je zadovoljan činjenicom da su kosovski Srbi izašli ujedinjeni na jednoj listi, ali nije bio zadovoljan rezultatom. „Nije dobro što će Vulinova stranka imati pet poslanika, dok ni jedan neće biti iz najveće stranke u Srbiji. Ishod nas je više zbunio nego bilo šta drugo pre toga.“ Drugi govornik je rekao da smo naivni ako mislimo da će Beograd moći da uspostavi kontrolu nad formiranjem Vlade Kosova.

Uspostavljanje funkcionalnih lokalnih samouprava na severu

Neki od učesnika okrivili su Prištinu i međunarodnu zajednicu zbog kašnjenja u formiranju lokalnih institucija na severu, dok su drugi je takođe kritikovali i zvaničnike u Beogradu za manjak konstruktivnosti u implementaciji sporazuma u Briselu. Da bi se razrešila ova situacija, jedan od učesnika je predložio osnivanje Zajednice opština sa većinskim srpskim stanovništvom što je pre moguće. „Zajednica će pomoći koordiniranje inicijativa kosovskih Srba, te nadoknaditi neadekvatnu zastupljenost kosovskih Srba u centralnim institucijama Kosova.“

Iako je Beograd pristao da Srbi sa severa učestvuju na lokalnim izborima, kao i na parlamentarnim izborima na Kosovu, učesnik je rekao da su ovi izbori bili „nelegalni, nelegitimni i nepošteni“ prema izabranim ljudima. „Rečeno nam je da će izbori biti statusno neutralni, ali kada smo otišli da glasamo, simboli Kosova su bili na glasačkim listićima.“ On je tvrdio da se izabrani zvaničnici na severu nalaze pod velikim pritiskom sa svih strana: Priština, Beograd i međunarodna zajednica, svi traže različite stvari od njih. „Oni ne mogu zadovoljiti sve tri strane, a ako oni moraju da biraju, oni će izabrati Beograd.“

Beograd treba da ojača lokalne kapacitete Srba na Kosovu, umesto da nastavlja da „komanduje i kontroliše“, rekao je učesnik. Vreme pokazuje da su prethodne Vlade takođe napravile greške u vezi svoje politiku prema Kosovu, a ova Vlada treba da uče iz grešaka prethodnih. Srbi na Kosovu treba da se fokusiraju na jačanje svojih institucija i pružaju bolje usluge za stanovništvo. Samo jake institucije garantuju održivu budućnost za zajednicu.

Što manje Beograd učestvuje u lokalnoj politici kosovskih Srba, to bolje, rekao je drugi učesnik. Beograd ne bi trebao da nastavi da upravlja svim aspektima politike kosovskih Srba; već jednostavno treba da pomogne u stvaranju uslova da oni efikasno funkcionišu. On je dodao da je „tajming“ „parka na mostu bio strašan.“ To samo pokazuje da oni koji imaju kontrolu ne razumeju novu situaciju.“ On je spekulisao da su neki u Beogradu veruju je aneksija Krima od strane Rusije otvorila mogućnost pripajanja severa, te da su se nadali da bi „park“ mogao da pokrene takav projekat.

Učesnici su zaključili da treba preporučiti opštinskim vlastima da reše problem budžeta, uspostave lokalne administracije, te da počnu sa pružanjem usluga na lokalnom nivou. Lokalne vlasti treba da se bave isključivo sa lokalnim problemima, kojih ima puno na severu, dok Beograd treba da se bavi statusnim pitanjima. Oni takođe preporučuju da opštine zaposle što više kvalifikovanih menadžera koji bi mogli da pomognu u implementaciji projekata.

Učesnici

Učesnici su navedeni abecednim redom

Ksenija Božović, predsednica skupštine Opštine Severna Mitrovica
Gordana Delić, izvršni direktor, Balkanski fond za demokratiju
Milovan Drecun, predsednik odbora za Kosovo i Metohiju, Skupština Srbije, Srpska napredna stranka
Jelena Đokić, savetnik gradonačelnika Zvečana
Jelena Đorić, samostalni savetnik, Odbor za Kosovo i Metohiju Skupštine Srbije
Marko Đurić, direktor Kancelarije za Kosovo i Metohiju, Vlada Republike Srbije
Bojan Elek, istraživač, Beogradski centar za bezbednosnu politiku
Nataša Elezović, savetnica gradonačelnika Severne Mitrovice
Marko Jakšić, analitičar, Severna Mitrovica
Dusan Janjic, analitičar, Forum za etničke odnose
Vesna Jovanović, direktor za obrazovanje, zdravstvo, socijalna pitanja i omladinu i sport, Opština Parteš
Dušan Kozarev, savetnik direktora kancelarije za Kosovo i Metohiju, Vlada Republike Srbije
Dragiša Krstović, savetnik ministra za lokalnu samoupravu Vlade Kosova
Milivoje Mihajlović, šef Kancelarije za odnose sa javnošću, Vlada Republike Srbije
Ljubiša Mijačić, analitičar, Zubin Potok
Petar Miletić, bivši zamenik predsednika Skupštine Kosova
Smiljka Milisavljević, profesor, Univerzitet u Mitrovici
Zoran Ostojić, bivši poslanik u Skupštini Srbije
Krstimir Pantić, poslanik, Skupština Srbije, Srpska napredna stranka
Dejan Radenković, poslanik, Skupština Srbije, Socijalistička partija Srbije
Nenad Radosavljević, direktor upravnog odbora, Nezavisna mreža srpskih TVstanica na Kosovu
Goran Rakić, gradonačelnik Severne Mitrovice
Branko Ružić, poslanik, Skupština Srbije, Socijalistička partija Srbije
Bojana Todorović, savetnik, Odbor za odbranu i nacionalna pitanja Skupštine Srbije
Rada Trajković, bivša poslanica u Skupštini Kosova
Jelena Trivan, direktor, Centar za evropsku politiku i vrednosti
Janko Veselinović, poslanik u Skupštini Srbije, Nova demokratska stranka
Shpetim Gashi, potpredsednik, Savet za inkluzivno upravljanje
Alex Grigorev, predsednik, Savet za inkluzivno upravljanje
Igor Novaković, saradnik u Srbiji, Savet za inkluzivno upravljanje
Jean-Luc Oesch, otpravnik poslova, Ambasada Švajcarske u Srbiji
Julien Stauffer, ataše Ambasade Švajcarske u Srbiji
Talia Wohl, programska službenica, Savezno ministarstvo spoljnih poslova Švajcarske